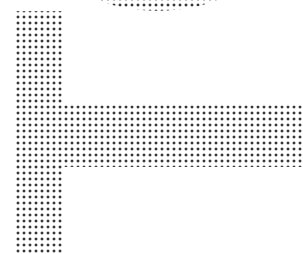
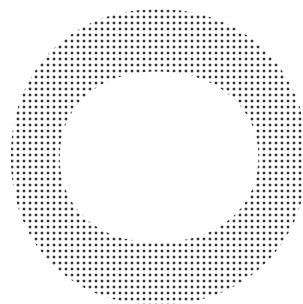
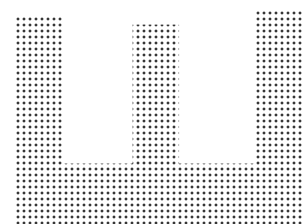

·nv's'ble
stor'es

**Niewidoczne
historie**

Edukacyjny
narzędziownik
migracyjny

invisible
stories

Lider

Partnerzy

Finansowanie

Materiały powstały w ramach programu Niewidoczne historie prowadzonego przez Fundację Szkoła z Klasą we współpracy z Asocjacji Smilemundo i King Baudouin Foundation.

Dofinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

(CC BY-SA 4.0)

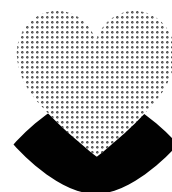
Spis treści

O Edukacyjnym narzędziowniku migracyjnym	4
---	----------

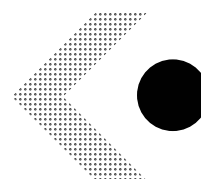
Niewidoczna podróż	9
Załącznik / Definicje pojęć	10

Niewidoczne biografie	11
Załącznik 1 / Karty	13
Załącznik 2 / Historie	16

Niewidoczna przeszłość	18
Załącznik / Karty	20

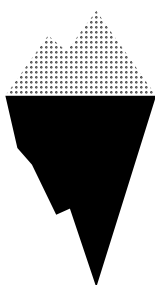
Niewidoczne więzi	25
Post-it	
Załącznik / Szablon	28
Tsunami	29
Załącznik / Lista wartości	32

O EDUKACYJNYM NARZĘDZIOWNIKU MIGRACYJNYM

Migracje i wielokulturowość w szkołach

Kadra nauczycielska w wielu europejskich krajach staje przed wyzwaniem dotyczącym uczenia o migracji oraz towarzyszenia uczniom i uczennicom w procesie integracji społecznej, edukacyjnej i kulturowej. Jest to proces złożony, wymagający od nauczycielek i nauczycieli zasobów emocjonalnych, specjalistycznej wiedzy i odpowiadania na wyzwania pojawiające się w klasach. W tym przewodniku przedstawiamy wskazówki, które bazują na naszych badaniach i doświadczeniu wspierania integracji w szkołach.

Kultura jako góra lodowa

Mówiąc o procesie integracji kulturowej, używa się metafory góry lodowej. Koncepcja ta, stworzona przez antropologa Edwarda T. Halla [Hall 1976a], mówi, że większość elementów związanych z kulturą jest niewidoczna na pierwszy rzut oka. Nawijając kontakt z przedstawicielami innych kultur, obserwując ich zachowania, zwyczaje czy sposób funkcjonowania, widzimy zaledwie wierzchołek góry lodowej. Nie rozumiemy natomiast fundamentów, na których jest oparta dana kultura: głęboko zakorzenionych wartości, typowego dla określonej grupy religijnej lub społecznej sposobu postrzegania świata ani norm, które determinują zachowania danej społeczności.

Każda kultura ma typowy dla siebie sposób rozumienia czasu i punktualności, przestrzeni, jest zbudowana na pewnych przekonaniach dotyczących ról płciowych, autorytetu, sposobów wychowania czy edukacji. Ważnym krokiem do skutecznej integracji jest zrozumienie norm i wartości, które kryją się za – nieraz niejasnymi dla nas – zachowaniami osób z innych kultur. Te starania powinny być wzajemne: dla skutecznej integracji ważne jest, żeby osoby z doświadczeniem migracji rozumiały normy kultury przyjmującej, a społeczność przyjmująca wiedziała, co kryje się za zachowaniami osób przyjezdnych.

Uczniowie i uczennice z doświadczeniem migracji mogą opowiadać o wydarzeniach historycznych czy społecznych z zupełnie innej perspektywy niż ci, którzy całe życie mieszkają w tym samym miejscu. Historia kolonializmu opowiedziana przez ucznia, którego rodzinę dotknęło to zjawisko, będzie inna niż ta postrzegana przez dziecko wychowane w rodzinie bez takiego doświadczenia. Prezentowane przez nauczycielkę czy nauczyciela geografii obszary na mapie mogą mieć określone znaczenie dla uczennic i uczniów z doświadczeniem migracji, gdyż przywołują konkretne wspomnienia, związane np. z ucieczką przed wojną (w przypadku dzieci z doświadczeniem uchodźczym), tęsknotą za krajem pochodzenia lub bliskimi, którzy tam zostali.

Tymczasem migracja jest procesem, który przez wieki wpływał i nadal wpływa na kulturę europejską, a tym samym – na szkoły w Europie. Nasza kultura została ukształtowana przez migracje – nie tylko te wielkie, międzykontynentalne lub z kraju do kraju, ale także mniej spektakularne, np. ze wsi do miast. Wraz z ludźmi z miejsca w miejsce przez wieki podróżowały przedmioty, zwyczaje czy wynalazki. Migracje przyczyniały się do rozwoju innowacji i szerzenia różnych stylów życia.

Kiedy mówimy o tożsamości europejskiej, nie sposób pominąć tematu migracji. Wpływ na kształtowanie tej tożsamości miały ruchy migracyjne zarówno w obrębie kontynentu, jak i te związane z przybywaniem do Europy osób z innych kontynentów. Dzięki kontaktowi z tymi ludźmi możemy spojrzeć na naszą kulturę ich oczami. Analizując aktualne wyzwania, które stoją przed Europą, warto przyglądać się z uczniami i uczennicami fenomenowi migracji, a w szczególności jej wpływowi na potencjalne zmiany w tożsamości europejskiej.

Dlaczego nie widzimy niektórych historii?

Warto pamiętać, że migracje we współczesnym świecie to problem bardzo złożony. Tymczasem dyskurs medialny dotyczący tego tematu bywa uproszczony, nierzadko oparty na fake newsach. Uczniowie są narażeni na oglądanie treści nie tylko dalekich od rzetelności, ale też takich, które wzbudzają nadmiarowe emocje.

Bywa, że temat migracji budzi lęk, niechęć, złość czy smutek. O tych emocjach warto rozmawiać. Jednocześnie warto rozbudzać w młodych ludziach krytyczne myślenie w stosunku do treści przekazywanych w mediach. Jedną z lekcji w narzędziowniku jest poświęcona krytycznej analizie danych dotyczących migracji oraz rozumieniu związanych z nią pojęć. Jest to szczególnie ważne nie tylko z powodu nieraz uproszczonych przekazów medialnych, ale też dlatego, że nasze mózgi lubią interpretować to, co odbierają, przy pomocy tzw. schematów poznawczych.

Schematy te, nazywane też błędami poznawczymi lub heurystykami, to utarte sposoby postrzegania rzeczywistości lub uproszczone metody wnioskowania, które leżą u podłoża naszego światopoglądu i mają wpływ na podejmowane decyzje. Poniżej znajdziesz opisy kilku błędów poznawczych, które mogą wpływać na to, jak widzimy migracje.

HEURYSTYKA DOSTĘPNOŚCI

Polega na przypisywaniu większego znaczenia zdarzeniom, które są nam bardziej dostępne lub bardziej nacechowane emocjonalnie.

Przykład: Jeśli w mediach dużo słyszymy o przestępstwach popełnianych przez migrantów, możemy być bardziej skłonni do myślenia o nich jako przestępcach, nawet mimo tego, że większość przestępstw w okolicy jest popełniana przez niemigrantów. Albo jeśli mieszkamy w okolicy, w której jest dużo migrantów i migrantek, możemy znacznie zawyżać ich liczbę w skali naszego kraju, bo widzimy ich więcej w naszym otoczeniu.

EFEKT RAMOWANIA

Polega na wpływaniu na ludzkie zachowania poprzez świadome przedstawianie informacji w taki sposób, żeby podkreślać określone aspekty lub ukrywać inne. Te same informacje mogą być więc prezentowane w ujęciu pozytywnym lub negatywnym, w zależności od tego, co chce osiągnąć osoba je prezentująca.

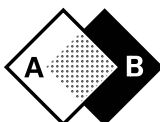
Przykład: Kiedy media mówią o migrantach, mogą przedstawiać ich jako przestępców (rama negatywna) lub jako osoby mające istotny wkład we wzrost gospodarczy (rama pozytywna). Ramy negatywne mogą prowadzić do negatywnego nastawienia do imigracji i wzmacniać negatywne przekonania na temat wpływu imigracji na kraj przyjmujący. Natomiast ramy pozytywne poprawiają nastawienie do migracji.

EFEKT AUREOLI (EFEKT HALO)

Tendencja do przypisywania komuś pozytywnych lub negatywnych cech tylko na podstawie pierwszego wrażenia.

Przykład: Kiedy rozmawiamy pierwszy raz z osobą, która przyjechała do naszego kraju i z którą trudno nam się dogadać z powodu słabej znajomości języka, możemy przypisywać jej takie cechy jak introwertyzm czy brak towarzyskości, mimo że nie jest to zgodne z prawdą.

HEURYSTYKA REPREZENTATYWNOŚCI

Polega na klasyfikowaniu jakiegoś zjawiska na podstawie częściowego podobieństwa do innego zjawiska (typowego lub powszechnie znanego, reprezentatywnego), które już znamy.

Przykład: Kiedy widzimy kogoś dobrze ubranego i jeżdżącego drogim samochodem, nie myślimy o nim jako o uchodźcy, który np. musiał uciekać przed wojną, bo stereotypowe („reprezentatywne”) obrazy takich ludzi w naszym społeczeństwie często są związane z niedostatkiem lub brakiem środków do życia.

EFEKT JEDNORODNOŚCI GRUPY OBCEJ

Tendencja do postrzegania osób należących do grup innych niż nasza jako bardziej do siebie podobnych oraz bardziej jednorodnych niż osoby z naszej grupy.

Przykład: Uogólnienia w stosunku do przedstawicieli innych niż nasza grup narodowościowych, np. „Niemki są zawsze punktualne”, „Hindusi świetnie gotują”, podczas gdy swoją grupę widzimy jako bardziej różnorodną.

W krytycznej analizie danych przydatne może być też przyjrzenie się definicjom pojęć związanych z migracją. [Tu](#) znajdziesz pomocne definicje.

Po co nam lekcje o migracjach w szkole?

Wiele uczennic i wielu uczniów ma dziś wśród znajomych osoby z doświadczeniem nie tylko imigracji, ale też emigracji lub reemigracji (czyli powrotu do kraju po dłuższym pobycie za granicą). W wielu rodzinach odnajdziemy historie migracyjne, związane albo z chęcią poprawy warunków ekonomicznych, albo z ucieczką przed wojną czy prześladowaniem, albo też z poszukiwaniem szczęścia i miłości. Migracja to jednak zjawisko nie tylko współczesne. Warto spojrzeć na nie jako na fenomen, który towarzyszył ważnym procesom historycznym lub społecznym, o jakich uczennice i uczniowie dowiadują się na lekcjach historii, geografii czy nauk społecznych (w przypadku Polski – WOS, edukacja obywatelska).

Mówienie o migracji w kontekście ważnych wydarzeń historycznych lub społecznych może być dobrym uzupełnieniem podstawy programowej. Narzędziownik, który stworzyliśmy:

- zwraca uwagę na fakt, że migracja jako efekt wydarzeń historycznych kształtuje świat i wpływa na naszą codzienność;
- wzmacnia w uczniach kompleksowe rozumienie świata i patrzenie na historię czy rozwój społeczny nie jako sumę pojedynczych wydarzeń, ale powiązane ze sobą procesy (zmiany polityczne wpływają na decyzje o miejscu zamieszkania, a to z kolei wpływa na zmiany kulturowe lub społeczne, np. mniejszości w danym kraju współtworzą jego kulturę);
- prezentuje ciekawe ludzkie historie migrantów i migrantek, którzy kształtują naszą rzeczywistość;
- pozwala na refleksję wokół tego, jak migracje kształtują kulturę polską i europejską.

Jak uczyć o migracjach?

Wierzmy, że włączanie opowieści migracyjnych w nauczanie historii, geografii czy edukacji obywatelskiej ma głęboki sens, bo zwiększa rozumienie przez uczennice i uczniów otaczającego świata i wzmacnia ich świadomość w odpowiadaniu na jego wyzwania. Materiały stworzone przez trzy doświadczone na polu edukacji obywatelskiej organizacje: Fundację Szkoła z Klasą (Polska), Smilemundo (Hiszpania) i King Baudouin Foundation (Belgia) pomogą ci z łatwością włączyć temat migracji w swój plan nauczania. Poniżej znajdziesz też wskazówki, które warto uwzględnić, jeśli chcesz poruszać z klasą to zagadnienie.

1. Twoja autorefleksja

Miki Kashtan, trenerka uznanej metody porozumienia bez przemocy i edukatorka, zwraca uwagę, że nauczyciele i nauczycielki są swoim własnym narzędziem pracy. Oznacza to, że przed rozpoczęciem lekcji na tak złożony temat, jakim jest migracja, warto zadbać o wsparcie dla siebie. Dotyczy to zwłaszcza nauczycieli i edukatorów, którzy sami mają doświadczenie migracji lub emocje czy wyzwania związane z tym tematem. Warto przemyśleć, jakie masz refleksje i czy chcesz się nimi podzielić z klasą.

2. Pamiętaj o celu zajęć

Dla wielu nauczycielek i nauczycieli ważnym efektem zajęć jest przekazanie wiedzy i kształcenie umiejętności zawartych w podstawie programowej. Na tym jednak działalność edukacyjna nie musi się kończyć. Towarzyszenie młodym ludziom w poznawaniu świata to też przekazywanie (lub wspólne odkrywanie) wartości i kształtowanie postaw, nauka empatii, krytycznego myślenia itp. Jeśli prowadzisz lekcję o migracji, zastanów się, jakie postawy, wartości czy umiejętności chcesz przekazać. Może to być:

- empatia w stosunku do osób z doświadczeniem migracji;
- większe zrozumienie skomplikowanych procesów społecznych;
- rozumienie procesu integracji międzykulturowej, także postaw grupy przyjmującej migrantki i migrantów;
- uważność na wyzwania, z którymi borykają się społeczeństwa wielokulturowe, i namysł, jak sobie z tym radzić;
- spojrzenie na procesy społeczne czy historyczne z nowej perspektywy;
- krytyczne myślenie w rozumieniu otaczającej rzeczywistości.

3. Dla kogo prowadzisz zajęcia?

Jeśli w grupie są uczennice i uczniowie z doświadczeniem migracji, szczególnie niedawnej, pamiętaj, że lekcja na ten temat może w nich wywołać emocje. Staraj się unikać przykładów, które bezpośrednio odwołują się do doświadczeń tych osób. Możesz też wcześniej porozmawiać z młodzieżą i przygotować ją na takie zajęcia.

Zanim przeprowadzisz w klasie lekcję na temat migracji, warto odpowiedzieć sobie na kilka pytań:

- Czy w grupie są osoby z doświadczeniem migracji? Jak mogę zadbać o ich komfort?
- Jakie metody sprawdzają się w tej grupie? Czy lepiej poświęcić więcej czasu na refleksję, czy na aktywne działanie?
- Jakie trudności mogą się pojawić podczas zajęć? Jak na nie zareaguję? Kto może mi pomóc?

Dla osób z doświadczeniem migracji i uchodźstwa szczególnie trudne do wykonania mogą być zadania edukacyjne, które w bezpośredni sposób odnoszą się do ich przeżyć. Jeśli masz w grupie takie osoby, bądź szczególnie uważny(-a) przy korzystaniu ze scenariuszy Niewidoczne więzi (gry *Tsunami* i *Post-it*). Poniżej znajdziesz kilka wskazówek przydatnych w prowadzeniu zajęć.

- Jeśli na sali będzie ktoś z doświadczeniem przymusowej migracji, przemyśl zmianę w instrukcji scenariusza gry *Tsunami*. Zamiast używać metafory tsunami, możesz powiedzieć, że osoby opuszczają wyspę, bo ich rodzice zdecydowali, że w innym miejscu będą mieli lepszą pracę.
- Dobrym pomysłem może być wprowadzenie zasady „stop”, która pozwala osobom uczestniczącym w dowolnym momencie wycofać się z ćwiczenia (np. kiedy będzie ono zbyt trudne emocjonalnie).
- Pamiętaj, że chociaż doświadczenia są zabawą, to uruchamiają prawdziwe emocje.
- Oba te ćwiczenia wymagają odnajdowania się w grupie. Nie zalecamy przeprowadzać ich w klasach, w których jest aktywny konflikt lub ktoś doświadcza wykluczenia.
- Zanim przeprowadzisz warsztat w oparciu o te scenariusze, przemyśl przećwiczenie go na sobie, np. weź udział w naszym warsztacie lub zorganizuj podobny w grupie edukatorów czy nauczycieli, z którymi pracujesz – to pozwoli lepiej zrozumieć dynamikę ćwiczeń.

4. Metody, które wspierają uczenie o migracji

Tworząc nasze propozycje rozwiązań edukacyjnych, pracowaliśmy w oparciu o kilka metod. Od ekspertek i ekspertów oraz doświadczonej kadry nauczycielskiej wiemy, że sprawdzają się one w temacie migracji i wielokulturowości.

Poniższe opisy pozwolą ci poznać je lepiej:

Osobiste historie

Poznanie procesów historycznych i społecznych przez pryzmat ludzkich historii pomaga w walce ze stereotypami i sprzyja rozwojowi empatii. Uczenie się o migracji na bazie opowieści pozwala lepiej zrozumieć wyzwania, z jakimi borykają się doświadczający jej ludzie. Przykład, jak to zrobić, znajdziesz w materiale *Niewidoczne biografie*.

Uczenie przez doświadczenie – cykl Kolba

Jego twórcami są Alice i David Kolbowie, którzy na bazie swoich doświadczeń i badań opracowali popularny model uczenia się przez doświadczenie. Kolbowie zauważyli, że różne osoby nabywają wiedzę i umiejętności w różny sposób, i w swoim cyklu zaproponowali uwzględnienie czterech różnych elementów, które zwiększają motywację do uczenia się.

Elementy cyklu Kolba to:

doświadczenie – może nim być aktywne ćwiczenie, eksperyment edukacyjny, zadanie do wykonania (indywidualnie lub grupowo);

refleksja – polega na omówieniu doświadczenia ze szczególnym zwróceniem uwagi na przeżycia i odkrycia, które mu towarzyszyły;

uogólnienie (wiedza) – moment, w którym doświadczenie i refleksję przekładamy na szerszy, ogólny kontekst; tutaj też nauczyciel lub nauczycielka mogą przedstawić dodatkowe informacje dotyczące tematu;

zastosowanie – czas, żeby zastanowić się, jak możemy wdrożyć zdobytą wiedzę i co proces edukacyjny zmienił w naszym dotychczasowym widzeniu rzeczywistości.

Zaproponowane przez nas scenariusze lekcji są oparte właśnie na cyklu Kolba.

Gry i elementy interaktywne

Zwiększają motywację do nauki, angażują osoby uczestniczące. Nasze pakiety edukacyjne zawierają elementy interaktywne, które służą lepszemu przyswajaniu informacji i wspierają w refleksji.

Narzędzia cyfrowe

Mogą pomóc w stworzeniu interaktywnych działań, ale służą też przystępnemu przedstawianiu danych. W naszych materiałach używamy ich, żeby ciekawiej zaprezentować dane związane z migracjami oraz wesprzeć nauczycieli w prowadzeniu lekcji geografii, historii i nauk społecznych.

Mamy nadzieję, że materiały będą dla Ciebie dobrym punktem wyjścia do eksplorowania z klasą tematu migracji, a nasze wskazówki pomogą Ci stworzyć otwartą i wspierającą atmosferę dla wszystkich uczniów i uczennic do refleksji wokół tego zagadnienia.

NIEWIDOCZNA PODRÓŻ

Uczennice i uczniowie podczas lekcji pogłębią rozumienie współczesnych ruchów migracyjnych. Zestawiając swoje początkowe wyobrażenia (często kształtowane przez założenia, stereotypy i uprzedzenia) z rzeczywistymi danymi podanymi w interaktywnej formie, młode osoby skonfrontują się z powszechnymi mitami na temat migracji. Poznają też czynniki wpływające na sposoby postrzegania migracji.

Czas trwania

45 minut

Osoby uczestniczące

VII–VIII klasa szkoły podstawowej; szkoła średnia

Cele edukacyjne

Uczeń/Uczennica:

- potrafi własnymi słowami zdefiniować następujące pojęcia: migracja, imigracja, emigracja, migrant/ migrantka/ osoba z doświadczeniem migracji, uchodźca/ uchodźczyni/ osoba z doświadczeniem uchodźczym;
- rozumie współczesne globalne trendy migracyjne i podaje ich przykłady;
- poddaje refleksji różnice między powszechnymi wyobrazeniami o migracji a rzeczywistością.

Zanim przeprowadzisz lekcję, zapoznaj się z poradnikiem metodycznym.

DOŚWIADCZENIE (15 MINUT)

Wprowadzenie (5 minut)

Rozpocznij zajęcia od przedstawienia uczniom i uczennicom koncepcji migracji oraz pokrewnych terminów. Zapytaj, czy wiedzą, co oznaczają te słowa. W razie potrzeby stwórz prostą chmurę słów lub mapę myśli, wykorzystując odpowiedzi młodzieży. W nawiązaniu do nich i materiałów z załącznika podaj klasie definicje omawianych terminów.

→ W programie Niewidoczne historie nie przedstawiamy sztywnych definicji terminów, ponieważ są one uznawane za sporne – ani praktycy pracujący z tematem migracji, ani środowisko akademickie nie zgadzają się co do ich brzmienia. Dlatego na potrzeby wprowadzenia proponujemy, żeby młode osoby samodzielnie określiły znaczenie tych pojęć. Możesz jednak skorzystać z definicji dostarczanych przez globalne i europejskie instytucje (patrz: [załącznik](#)).

Kluczowe pytania do dyskusji istotne dla zrozumienia omawianych zagadnień:

- Co rozumiecie przez migrację?
- Czym jest imigracja?
- Czym jest emigracja?
- Kim jest migrant/migrantka?
- Kim jest uchodźca/uchodźczyni?

Na tym etapie skup się wyłącznie na migracji międzynarodowej, pomijając migrację wewnętrzną, w ramach jednego kraju.

Ta wstępna dyskusja pomoże już na początku lekcji określić dotychczasową wiedzę uczennic i uczniów, ich postawy oraz wyobrażenia na temat migracji. Pozwoli to dostosować kolejne aktywności do poziomu grupy i skutecznie wykorzystać zaprojektowane na potrzeby tej lekcji narzędzia edukacyjne.

Aktywność „Co wydaje mi się, (10 minut) że wiem o migracji...”

To krótkie ćwiczenie pozwala uczniom i uczennicom wyrazić, jak na tym etapie rozumieją pojęcie migracji. Poproś klasę, aby zastanowiła się nad cechami „przeciętnej osoby z doświadczeniem migracji”.

Przedstaw następujące 10 stwierdzeń i poproś o odpowiedź „prawda” lub „fałsz” na każde z nich. Zanotuj odpowiedzi, zliczając liczbę głosów dla każdej opcji i zwracając uwagę na dominujące przekonania uczniów. W ten sposób wyłoni się profil wyobrażonej przez młodzież „przeciętnej osoby z doświadczeniem migracji”.

Stwierdzenia:

- Większość migrantów i migrantek przebywających w Polsce pochodzi z innych krajów europejskich.
- W porównaniu do innych krajów europejskich Polska ma duży odsetek zatrudnienia migrantów i migrantek.
- Największy odsetek kobiet znajdziemy wśród osób, które przybyły do Polski z Azji.
- Najwięcej uchodźców i uchodźczyń przyjeżdża do Polski z Ukrainy i krajów arabskich.
- Przez ostatnie dziesięciolecia więcej osób emigrowało z Polski niż do niej imigrowało.
- Większość osób z doświadczeniem migracji ma mniej niż 40 lat.
- Do naszego kraju obecnie przybywa więcej osób z doświadczeniem migracji (imigranci/imigrantki), niż go opuszcza (emigrantki/emigranci).
- Większość osób z doświadczeniem migracji nie ma dokumentów i przebywa tutaj w sposób nieuregulowany.
- Większość osób z doświadczeniem migracji nie ma polskiego obywatelstwa.
- Większość uchodźców z Ukrainy w Polsce to kobiety.

REFLEKSJA (5 MINUT)

Po zapoznaniu się z odpowiedziami uczniów i uczennic zaprosz do krótkiej refleksji. Zapytaj:

- Czy łatwo było odpowiedzieć na te pytania? A może trudno? Dlaczego?
- Na czym opieraliście swoje odpowiedzi?
- Skąd pochodzą wasze wyobrażenia o migracji?

Choć ten etap zajęć powinien być krótki, postaraj się zachęcić młode osoby do krytycznego myślenia o tym, w jaki sposób do tej pory kształtowała się ich wiedza na temat migracji.

WIEDZA (15 MINUT)

Daj uczniom i uczennicom czas na zapoznanie się z [infografiką](#) dotyczącą migracji. Najlepiej, aby pracowali w parach lub małych grupach – powinno się to przełożyć na większą gotowość do dyskusji.

Możesz również wyświetlić infografikę całej klasie i omówić ją wspólnie. Porusz kluczowe informacje statystyczne dotyczące migracji, aby pomóc młodzieży odróżnić swoje wyobrażenia od rzeczywistości.

ZASTOSOWANIE (10 MINUT)

W końcowej fazie uczniowie porównują dane, z którymi się zapoznali, ze swoimi początkowymi odpowiedziami. Czy odpowiedzi były poprawne? Czy istniały różnice między wyobrażeniami a rzeczywistością? Jakie? Jakie dane zaskoczyły młodych ludzi?

Poproś uczniów i uczennice, by zanotowali, na które ze stwierdzeń odpowiedzieli poprawnie, a na które błędnie. Następnie daj im czas, aby w parach zastanowili się nad dwoma zagadnieniami:

- Jakie czynniki wpłynęły na ich postrzeganie osób

z doświadczeniem migracyjnym? Zachęć klasę do rozważenia takich wpływów jak media, rodzina, doświadczenia osobiste itp.: czy młodzi ludzie widzieli taką narrację w telewizji? Czy ich krewni używają określonego dyskursu na temat migracji?

— Dlaczego większość osób nie dysponuje wiedzą na temat „niewidzialnych danych”, które uczennice i uczniowie poznali w trakcie lekcji? Omów rolę, jaką odgrywają w tym stereotypy, uprzedzenia, pogory za sensacją, agendy polityczne oraz ogólny brak wiedzy na temat niektórych grup. Co młodzież może zrobić, aby uniknąć utrwalania stereotypów i uprzedzeń?

Jeśli masz czas, omów błędy poznawcze, które wpływają na to, jak ludzie postrzegają migrację. [Tutaj](#) znajdziesz kilka inspiracji i wskazówek, jak to zrobić.

Przeprowadź w klasie krótką dyskusję, dla której punktem wyjścia będą odpowiedzi uczniów i uczennic. Ważne jest, aby podkreślić wagę posługiwania się zweryfikowanymi faktami, wspólnie przyjrzeć się stereotypom oraz zauważyć, jak duża jest nasza rola w ich prostowaniu i w szerzeniu tylko sprawdzonych danych.

Załącznik**Definicje pojęć**

Jak wspominamy we wstępie do tego scenariusza, terminy związane z migracją często są pojęciami spornymi. Poniżej znajdziesz łącza do stron internetowych czołowych międzynarodowych i europejskich instytucji zajmujących się kwestiami migracji. Zamieszczone tam treści mogą być pomocne w zdefiniowaniu wybranych terminów.

Eurostat – Słownik: Migracje

<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Migration/pl>

Główny Urząd Statystyczny – Pojęcia stosowane w statystyce publicznej

<https://stat.gov.pl/metainformacje/sownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/lista.html>

Parlament Europejski – Azyl i migracja w UE: fakty i liczby

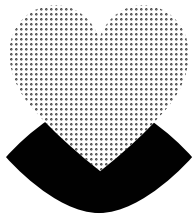
<https://www.europarl.europa.eu/topics/pl/article/20170629STO78630/azyl-i-migracja-w-ue-fakty-i-liczby>

Encyklopedia Zarządzania – Migracja

<https://mfiles.pl/pl/index.php/Migracja>

Komisja Europejska – Słowniczek migracyjny

https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary_en

NIEWIDOCZNE BIOGRAFIE

Uczniowie i uczennice podzieleni na grupy będą mieli za zadanie przyporządkować informacje do czterech osób z doświadczeniem migracji, mając zaledwie szczątkowe dane o każdej z nich (imię, wiek i charakterystyczny dla niej przedmiot). Na podstawie niewielu danych i własnych interpretacji określą, skąd osoba pochodzi, jaka jest jej sytuacja zawodowa i rodzinna. Następnie skonfrontują swoje odpowiedzi z historiami tych osób. Ćwiczenie jest podstawą do rozmowy o tym, jak powstają nasze wyobrażenia osób z innych kultur, w tym migrantów i migrantek, i jak wpływają na nasze relacje z nimi.

Czas trwania

45 minut lub więcej (w miarę możliwości)

Osoby uczestniczące

VII–VIII klasa szkoły podstawowej; szkoła średnia

Cele edukacyjne

Uczeń/Uczennica:

- rozumie, jak działają stereotypy;
- poddaje refleksji wyobrażenia dotyczące osób migranckich;
- rozwija umiejętność empatii w stosunku do pochodzących z innych kultur osób, które konfrontują się ze stereotypami na swój temat w nowym kraju.

Zanim przeprowadzisz lekcję, zapoznaj się z poradnikiem metodycznym.

DOŚWIADCZENIE (10 MINUT)

Wstęp

Podziel klasę na zespoły po cztery–pięć osób. Daj każdemu z nich ten sam zestaw wydrukowanych i pociętych informacji o czterech osobach z doświadczeniem migracji oraz karty postaci zawierające podstawowe informacje o osobie: imię, wiek i przedmiot ([załącznik 1](#)).

Praca w grupach

Zadaniem każdej z grup jest przyporządkowanie informacji o osobach z rozsypanki do kategorii, które znajdują się na [kartach postaci](#). Mają na to ok. 7 minut.

REFLEKSJA (5 MINUT)

Zaproś grupy do rozmowy na forum. Zapytaj osoby uczestniczące:

- Czym kierowaliście się przy podejmowaniu decyzji?
- Do których postaci było wam trudniej przyporządkować informacje i dlaczego?
- W jaki sposób mała ilość informacji wpływała na postrzeganie postaci?

Zadbaj, aby każda z grup miała szansę na podzielenie się swoimi refleksjami.

Uwaga: Podczas rozmowy mogą pojawić się stereotypowe wypowiedzi. Możesz wtedy przypomnieć, że na tym etapie dzielicie się pierwszymi myślami, a one mogą być tylko wyobrażeniami, które wszyscy mamy. Na kolejnych etapach sprawdzicie, na ile wasze wyobrażenia są zgodne z faktami.

Możesz też wykorzystać [komentarz ekspercki](#).

WIEDZA (20 MINUT)

Zaproś osoby uczestniczące do wysłuchania historii omawianych postaci – wykorzystaj [przygotowane nagrania](#). Poproś, aby podczas odtwarzania młodzi ludzie sprawdzali informacje, które zamieścili na kartach postaci.

Wskazówka techniczna: Możesz to zrobić, puszczaając historie na głos lub udostępniając uczniom i uczennicom link do samodzielnego przesłuchania na słuchawkach.

Jeśli warunki techniczne nie pozwalają na odtworzenie nagrań, możesz wykorzystać historie w wersji tekstowej ([Załącznik 2](#)). Ta opcja jest również mniej czasochłonna. Skorzystaj z niej, jeśli dysponujesz tylko 45 minutami na realizację scenariusza.

Powiedz, że nagrania bazują na autentycznych historiach osób. Po wysłuchaniu każdego wspólnie omówcie odpowiedzi. Porozmawiajcie o tym, które informacje młodzi ludzie przyporządkowali inaczej niż w nagranej opowieści i co ich zaskoczyło w tych historiach. Zapytaj, z czego zdaniem

uczniów i uczennic wynikają różnice (jeśli takie będą) między propozycjami klasy a faktami z życia mówiących osób. Zauważ, że może to być spowodowane małą ilością informacji.

W zależności od czasu, jaki pozostał wam do końca zajęć (bądź jeśli realizujesz scenariusz na dwóch godzinach lekcyjnych), możesz zaproponować dodatkową aktywność. Będzie to obejrzenie jednego z filmów. Dwa są dostępne w języku angielskim, a tylko jeden w polskim. Automatycznie napisy możesz wygenerować, klikając koło zębate i wybierając „Ustawienia” (po prawej stronie belki pod wyświetlanym filmem). Następnie wybierz „Napisy” i kliknij opcję „Przetłumacz automatycznie”, zaznaczając język polski.

Zaproś uczniów i uczennice do obejrzenia wybranego krótkiego wystąpienia TEDx jednej z osób z doświadczeniem migracji, które mówią, z jakimi stereotypami się mierzyły.

- https://www.youtube.com/watch?v=GFL4kVD5qZc&ab_channel=TEDxTalks (film w języku polskim)
- <https://www.youtube.com/watch?v=cr-7-RooA14> (film w języku angielskim)
- <https://www.youtube.com/watch?v=G1Ke6JIZyX4> (film w języku angielskim)

ZASTOSOWANIE (10 MINUT)

Zaproś uczniów i uczennice do chwili indywidualnej refleksji i rozdaj im karteczki. Niech każda osoba dokończy i zapisze zdanie „Innym może wydawać się, że jestem..., ale tak naprawdę...”. Następnie poproś, aby młodzi ludzie podzielili się swoimi refleksjami w parach. Zapytaj, czy kiedykolwiek w swoim życiu zetknęli się z niewłaściwym wyobrażeniem na swój temat.

Komentarz ekspercki

Zauważ, że różnice między naszymi wyobrażeniami a faktami mogą wynikać z małej ilości posiadanych informacji. Kiedy niewiele o kimś wiemy, czasem próbujemy wypełniać luki interpretacjami lub wyobrażeniami (np. z jaką kulturą kojarzy mi się dane imię, jakie osoby mogą lubić daną potrawę). Czasem nasze interpretacje mogą być zgodne z rzeczywistością, ale nieraz możemy się mylić. Kiedy mamy mało informacji, posługujemy się skrótami myślowymi. To uproszczone formy myślenia, które pozwalają nam szybko podejmować decyzje i formułować opinie, bazując na ograniczonych danych. Są to pewnego rodzaju „drogi na skróty”, które pomagają nam zredukować złożoność świata i zaoszczędzić czas, ale jednocześnie mogą prowadzić do błędnych uogólnień czy stereotypów.

Nasze wyobrażenia wynikają z wielu różnych czynników, takich jak kultura, w której żyjemy, rodzina, znajomi, filmy i seriale, które oglądamy. To potężna baza, do której sięga nasz mózg również wtedy, gdy spotyka się z nową osobą.

Podsumowując: skróty myślowe pomagają nam oszczędzać czas i energię, ale mogą prowadzić do błędnych lub uproszczonych ocen, często krzywdzących. Dlatego warto mieć świadomość tego zjawiska i czasem poświęcić więcej czasu na bliższe poznanie drugiej osoby niż tylko na jej szybką ocenę.

Kraj/ miejsce pochodzenia	Kraj/ miejsce pochodzenia
Ukraina	Polska
Nowy kraj / nowe miejsce	Nowy kraj / nowe miejsce
Polska	Grecja
Zainteresowania	Zainteresowania
Taniec	Sztuka
Ulubione jedzenie	Ulubione jedzenie
Solanka	Musaka
Informacja o rodzinie	Informacja o rodzinie
Jedynak/Jedynaczka	Dwujęzyczna rodzina
Sposób migracji (środek lokomocji)	Sposób migracji (środek lokomocji)
Autobus	Samochód
Religia	Religia
Judaizm	Katolicyzm
Marzenie	Marzenie
Zobaczyć bliskie osoby	Pierwsze miejsce w konkursie malarstwa plenerowego

Kraj/ miejsce pochodzenia	Kraj/ miejsce pochodzenia
Polska	RPA
Nowy kraj / nowe miejsce	Nowy kraj / nowe miejsce
Polska	Polska
Zainteresowania	Zainteresowania
Moda	Inżynieria oprogramowania
Ulubione jedzenie	Ulubione jedzenie
Zupa pomidorowa	Pizza
Informacje o rodzinie	Informacje o rodzinie
Wielopokoleniowa rodzina	Żona
Sposób migracji (środek lokomocji)	Sposób migracji (środek lokomocji)
Pociąg	Samolot
Religia	Religia
Buddyzm	Ateizm
Marzenie	Marzenie
Nauczyć się wietnamskiego i pojechać do Wietnamu	Własny start-up, pies, dom przy plaży

Karta osoby Alex Imię 15 Wiek Baletki Przedmiot	Karta osoby Agata Imię 17 Wiek Muszelki Przedmiot
Karta osoby Mohammed Imię 32 Wiek Naszyjnik z krzyżykiem Przedmiot	Karta osoby Hong Imię 40 Wiek Modny kapelusz Przedmiot

Alex

Cześć, jestem Alex.

[Cicho, jakby mówił do kogoś z offu] Co jeszcze o mnie?

Jestem jedynakiem. Przyjechałem do Polski 3 marca 2022 roku. Pochodzę z Ukrainy. Całe życie mieszkalem w miejscowości Sumy, niedaleko granicy z Rosją. To jest moje miejsce na ziemi.

Uczyłem się. Jak każdy. Po szkole chodziłem na balet. Kocham balet. Łączy w sobie tradycję i piękno Ukrainy z tańcem klasycznym i akrobatyką. Często po zajęciach z baletu szedłem do dziadków. Jadłem tam moje ulubione dania – solankę i pielmieni. Moja babcia robi najlepsze pielmieni pod stońcem [z entuzjazmem i rozmarzeniem]!

W 2022 roku wszystko się zmieniło. Zaatakowali nas Rosjanie. Zaatakowali naszą miejscowość już na samym początku. To było w pierwszych dniach inwazji. Nagle znaleźliśmy się w centrum wojny. Nikt się tego nie spodziewał. Mój tato służy w armii. Niedługo po ataku rodzice zdecydowali, że ja z mamą uciekniemy do Polski, a on zostanie – zostanie walczyć. Nie było innego wyjścia. Nasz dom leżał w gruzach, szkoła zresztą też. Zostało tylko kilka ścian. Kiedy żegnaliśmy się z tatą, mama bardzo płakała. Ja też płakałem. Najgorsze było to, że nie zdążyłem pożegnać się z babcią i dziadkiem. Tam, gdzie mieszkali, ich osiedle – wszystko to zajęli Rosjanie.

Do Polski jechaliśmy autobusem. Było bardzo dużo ludzi. Wziąłem ze sobą ubrania, książki i kilka zdjęć. Tak odruchowo, na pamiątkę. Zdjęcie z tatą, oczywiście, no i z Saszą i Oleną. To moi najlepsi przyjaciele. Często się zastanawiam, czy jeszcze ich zobaczę, ale staram się o tym za długo nie myśleć, bo wtedy chce mi się płakać.

Jak tylko przekroczyliśmy granicę i wjechaliśmy do Polski, podeszli do nas jacyś ludzie. Młodzi. Okazało się, że to wolontariusze. Zawieźli nas do ośrodka dla cudzoziemców. Ciągłe pytałem mamę, kiedy wrócimy do domu. Wtedy mama odwracała głowę i mówiła... Szeptem mówiła: „Nie wiem, nie wiem...”. Więc przestałem pytać. Chciałem być dzielny, jak tata – tak go sobie wyobrażam w wojsku. Na pewno tam nie płacze. Też nie chciałem płakać. Postanowiłem się nie rozklejać. Ale w Polsce wszystko było inne. Niby podobne – Ukraina leży tuż obok – a jednak inne.

[Cicho, jakby mówił do kogoś z offu] Jak jest teraz?

Teraz chodzę do polskiej szkoły. Mam już kilku kolegów. Nie są to jeszcze moi przyjaciele, ale... [zawieszenie głosu, jakby powrót do wspomnień].

Jedna koleżanka pomaga mi w nauce. W wolnym czasie z Patrykiem i Kubą gram w piłkę, gram też na komórce. Nie śmiej się ze mnie. To miłe z ich strony, [jakby dojaśniał, o co mu chodzi] bo czasem jeszcze myślę słowa, chociaż polski idzie mi coraz lepiej. Nauczyciele też są spoko. Jedna nauczycielka, pani Borzeńska, zauważyła, że mam dobry słuch i umiem tańczyć. Po przyjeździe nie chciałem tańczyć. Ale teraz znowu chodzę na balet, ona mnie do tego przekonała, w sensie pani Borzeńska. Jeśli chodzi o szkołę, to najtrudniejsze były egzaminy ósmoklasisty, ale nie poszło mi najgorzej. Zdałem. Będę się uczył w liceum, już po wakacjach.

[Cicho, jakby mówił do kogoś z offu] Czy tęsknię za Ukrainą? Jasne, że tak!

To znaczy, tak, tęsknię za Ukrainą, za pielmieni, tęsknię za moim pokojem, gdzie na stoliku stała menora, tęsknię za tatą. Zastanawiam się, co teraz robi, czy jest bezpieczny, kiedy się zobaczymy. Moja mama mówi, że kiedyś na pewno wrócimy do domu, do Sum, ale jeszcze nie teraz. Jeszcze nie. [zawiesza głos z nostalgią]

Nasz dom jest teraz tutaj. Wiesz, że nawet można zjeść w Polsce solankę i pielmieni? Jak u babci... To znaczy nie takie jak u babci, ale zawsze coś. Zdziwiłem się. Zjadłem, ale to nie to samo co u babci. To już inny smak.

Agata

Mówią na mnie Aga. Znaczą... Tak na mnie mówią, bo mam na imię Agata. Moja mama tak wymyśliła, bo to imię jest popularne i w Polsce, gdzie się urodziłam, i w Grecji. No bo z Grecji pochodzi mój tata – Nektarios. [Zastanawia się] I co jeszcze... Aktualnie mieszkam w Zielonce i chodzę do liceum w Warszawie. Codziennie muszę dojeżdżać pociągami.

Jak miałam dwa latka, moi rodzice postanowili wyjechać do Grecji, do Patras. Tam poszłam do podstawówki, tam miałam przyjaciół. No, jak to dziecko. A potem, kiedy byłam starsza, dużo razem wychodziliśmy po lekcjach. Chodziliśmy nad morze. W Grecji w sumie wszyscy siedzą nad morzem. Rozmawialiśmy tam godzinami [z rozmarzeniem]. Chodziłam też na zajęcia z rysunku plenerowego. Bo uwielbiam rysować! Zwłaszcza greckie pejzaże i błękitne morze... Jest tam naprawdę pięknie.

Kilka lat temu, jak jeszcze mieszkaliśmy w Grecji, zaczęła chorować moja babcia Jadwiga, czyli mama mojej mamy. Ta, która mieszka w Polsce. Mama często do niej jeździła i wtedy już wiedziałam, co się święci. [Chwila przerwy]. Pamiętam, jak przyszli do mojego pokoju i powiedzieli, że przeprowadzamy się do Polski. Już za dwa tygodnie mieliśmy jechać z bagażami do Polski autem. Był to dla mnie totalny szok! Nie chciałam tam, to znaczy teraz tutaj, mieszkać. Słabo znałam polski w porównaniu do greckiego. No i ta pogoda – przez większość roku było ponuro, tak depresyjnie trochę. [Rozbawiona] Do Bałtyku nigdy nie wejść, to nie jest woda do kąpania się. Brrr!

Na początku, kiedy poszłam do liceum w Polsce, było dość ciężko. W Grecji byłam wzorową uczennicą, a tutaj... [Wylicza] Czytanie podręczników, pisanie tekstów, rozumienie poleceń. TYŁE przedmiotów... Słownictwo, które znałam tylko po grecku, na przykład z biologii czy z geografii. W dodatku musiałam tłumaczyć nauczycielom, że pochodzę z dwujęzycznej rodziny, że program nauczania w Grecji różni się od polskiego i takie tam. Dziwili się, że z takim zaangażowaniem uczestniczę w lekcjach polskiego jako języka obcego. Wydawało im się, że powinnam świetnie mówić po polsku, skoro się tutaj urodziłam. No ale przecież wychowywałam się w Grecji! [z lekkim oburzeniem]

A teraz? No... Teraz to już jest lepiej. Z tygodnia na tydzień idzie mi coraz, coraz lepiej.

Od pół roku spotykam się też z Adamem. Poznaliśmy się na zajęciach z rysunku. Bo znowu chodzę na rysunek.

Mama Adama pracuje w muzeum, jest po historii sztuki. Często chodzimy razem do kościoła w niedzielę, a następnie zaprasza mnie na obiad. I dużo wtedy rozmawiamy. Z Adamem też. Rozmawiamy o sztuce... Dzięki mamie Adama wiem dużo

więcej o sztuce współczesnej, która wcześniej raczej mało mnie interesowała. No i próbuję nowych potraw, polskich dań. U nas w domu najczęściej gotował tata. Głównie greckie jedzenie. W domu Adama polubiłam gołąbki, a jego mamę nauczyłam przyrządzać musakę. Wiesz, co to jest [zwraca się do kogoś z offu]? To taka zapiekanka z bakłażana, pomidorów i mielonego mięsa.

No i teraz przygotowuję pracę na międzynarodowy konkurs rysunku plenerowego. Jestem tym megapodekscytowana! Ostatnio zdobyłam dwie nagrody, takie ogólnopolskie. [z dumą]

Mohammed

Gdybyś zapytał mnie, co pamiętam z RPA, to... wszystko było takie proste. Ale to chyba nic szczególnego, pewnie większość ludzi myśli tak samo o swoim dzieciństwie? Rodzinne gotowanie, przyjaciele, gra w piłkę. Babcie mojej mamy było po prostu przepyszne.

Jak tu przyjechaliśmy? Nie był to pierwszy raz, kiedy gdzieś podróżowaliśmy – moją mamę już wcześniej wysyłali do kilku różnych krajów jako pracowniczkę ambasady. Ale to pierwszy wyjazd, który wyraźnie pamiętam. Naprawdę nie chciałem jechać. Miałem dziesięć lat i oznaczało to opuszczenie wszystkich moich przyjaciół, mojej drużyny piłkarskiej. Nawet mój ukochany pies został z wujkiem.

Podczas lotu nie obchodziły mnie nawet kreskówki, które puszczały w samolocie. Nie rozmawiałam z mamą, chociaż chciałem jej powiedzieć, jak bardzo jestem zły, że wszystko jest głupie i nigdy jej tego nie wybaczę [śmiech]. Och, biedna ta moja matka.

Pierwszy rok był trudny. Uczyłem się języka, nie miałem wielu przyjaciół. Po szkole chodziłem do ambasady i oglądałem południowoafrykańską telewizję. Ale potem zrobiło się łatwiej. Otworzyłem się na nowe doświadczenia i dołączyłem do drużyny piłkarskiej w mieście. W wieku 16 lat miałem pierwszą poważną dziewczynę.

Więc kiedy moja mama oznajmiła mi dwa lata później, że wracamy do RPA, powiedziałem „Nie!”. Byłem już wtedy tyle lat w Polsce, już rozmawiałem z przyjaciółmi o wspólnym pójściu na uniwersytet. Więc ona wyjechała, a ja zostałem.

Ale szczerze mówiąc, nadal nie wiem, gdzie czuję się bardziej jak w domu. Tutaj mam swoje życie – karierę inżyniera oprogramowania, hobby, żonę, ulubioną pizzerię. Ale kiedy jadę do RPA w odwiedziny, to tak, jakby jakaś część mnie mogła oddychać inaczej, zrelaksować się. Znasz to uczucie? Czasami marzę o otwarciu małej firmy w Kapsztadzie. Chciałbym mieć dom blisko plaży, psa. Kto wie, może pewnego dnia?

Moja mama zmarła rok temu. Była moją bohaterką. Musiała radzić sobie z moimi nastoletnimi humorami, bez żadnej pomocy, wyobrażasz sobie? Pozwól, że ci pokażę... Dostałem od niej ten wisior z krzyżykiem, kiedy byłem dzieckiem. Rodzina mojego ojca była protestancka, ale mama należała do społeczności katolickiej. Myślę, że była to jedna z niewielu rzeczy, co do których się nie zgadzaliśmy. Po prostu nie wierzę w żadną religię, a ona zawsze modliła się, żebym zmienił zdanie [śmiech]. Ale noszę ten krzyżyk dla niej, dla mojej superbohaterki.

Hong

Mój drogi, rozumiem, że chciałbyś, żebym opowiedziała ci coś o swoim życiu?

Dobrze, nie ma problemu, tylko musisz mi powiedzieć, kiedy mam przestać mówić, bo – mówię absolutnie poważnie – mogę to robić go-dzi-na-mi [śmiech]!

Od czego zacząć... Więc moja rodzina mieszka w tym małym miasteczku. Moi dziadkowie przyjechali tu z Wietnamu, otworzyli mały biznes i zdecydowali się zostać. Do końca życia dziadek nie mógł zaakceptować, że tata nie nauczył mnie wietnamskiego, to było dla niego jak policzek. „Wystarczy stracić cię na chwilę z oczu, a rodzina całkowicie zapomina o swoim pochodzeniu!”, krzyczał czasami, ale tak trochę żartobliwie, nie na poważnie. Uwielbiał się droczyć. Ale tak, faktem jest, że nie znam języka... Za to zachowałam religię – jestem buddystką.

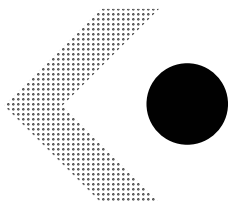
To było ciekawe doświadczenie dorastać w małej społeczności, gdzie WSZYSCY wyglądali inaczej niż ty. Nie, nigdy nie byłam prześladowana, po prostu czasami czułam się dziwnie, gdy ludzie pytali mnie: „Skąd jesteś?”. Kiedy odpowiadałam, że z Polski, mówili: „Nie, nie, pytam skąd NAPRAWDĘ jesteś”. Co miałam powiedzieć? Jestem stąd, na litość boską, nigdy nawet nie mieszkałam w innym miejscu!

Pamiętam, jak powiedziałam rodzicom, że dostałam się do świetnej szkoły w Warszawie, że będę projektantką mody. Projektantką mody! Było to dla nich coś zupełnie nowego, ale bardzo mnie wspierali. Szczerze mówiąc, myślę, że im ulżyło, że znalazłam coś dla siebie, ponieważ w szkole byłam kiepska we wszystkim poza plastyką [śmiech].

Teraz, dwadzieścia lat później, wciąż pamiętam tę podróż pociągami do stolicy. Wtedy też narodziła się we mnie miłość do zupy pomidorowej. Dostałam weki na drogę. Byłam dorosła, ale po raz pierwszy miałam mieszkać bez rodziców, to było dość dziwne uczucie... Nigdy w życiu bym im tego nie powiedziała, ale płakałam, dopóki nie dotarłam do stacji końcowej. Tak, byłam w pełnej rozsypce.

Jeśli mam być szczerą, to mam jeszcze tylko jedno marzenie. Chciałabym w końcu pojechać do Wietnamu i odwiedzić miejsca, o których opowiadał mi dziadek. Najpierw jednak chciałabym nauczyć się języka, ale... niestety obawiam się, że jestem na to zbyt leniwa, by zrobić to w najbliższym czasie.

Podoba ci się mój kapelusz? Cóż, nigdy nie wychodzę bez niego z domu. Nigdy go nie zdejmuję, nigdy. Mówię ludziom, że to manifest modowy, a oni są pod wrażeniem! Ale... skoro już jesteśmy takie szczerze, to chyba mogę zdradzić ci mój sekret. Zaczęłam siwieć kilka lat temu i wiesz co? Nikt o tym nie wie, więc niech to zostanie między nami! [śmiech]

NIEWIDOCZNA PRZESZŁOŚĆ

Uczniowie i uczennice otrzymują trzy zestawy kart: 1. przedmioty/zjawiska, 2. ich nazwy, 3. wydarzenia historyczne. Mają za zadanie stworzyć grupy pasujących do siebie kart – po jednej z każdego zestawu. W dalszej kolejności dowiadują się, w jaki sposób przedmiot lub zjawisko łączy się z wydarzeniem. Poprzez historie migracji przedmiotów i praktyk kulturowych poznają związane z nimi procesy społeczne i historyczne. Rozmawiają, które przedmioty z ich kultury są dla nich ważne.

Czas trwania

45 minut

Osoby uczestniczące

VIII klasa szkoły podstawowej; I–II klasa szkoły średniej

Cele edukacyjne

Uczeń/Uczennica:

- potrafi zidentyfikować migrację jako fenomen globalny i historyczny, związane z historią dobrze znanych przedmiotów lub zjawisk;
- poddaje refleksji bezpośrednie i pośrednie wpływy migracji na swoje życie (zmiany polityczne, zmiany kulturowe, wytwory kultury itp.).

Zanim przeprowadzisz lekcję, zapoznaj się z poradnikiem metodycznym.

DOŚWIADCZENIE (10 MINUT)

Wydrukuj trzy zestawy kart: 1. przedmioty/zjawiska, 2. ich nazwy, 3. wydarzenia historyczne (załącznik), najlepiej na kartkach w różnych kolorach (inny kolor dla przedmiotów, inny dla nazw, inny dla wydarzeń). W zestawie znajdziesz również dodatkowe karty, które mogą być dla Ciebie wsparciem przy omawianiu ćwiczenia.

Rozdaj karty uczniom i uczennicom. Ich zadaniem jest ustalenie, jak się nazywa dany przedmiot/zjawisko i z którym wydarzeniem się wiąże – połączenie pasujących do siebie kart w trójki. Możesz wykorzystać wszystkie zaproponowane poniżej albo wybrane elementy.

Opcjonalnie: uczniowie i uczennice mogą korzystać ze źródeł internetowych, jeśli np. nie znają znaczenia jakiegoś pojęcia czy nie rozpoznają przedmiotu/zjawiska.

REFLEKSJA (5 MINUT)

Porozmawiaj z klasą o ćwiczeniu. Wykorzystaj poniższe pytania:

- Co było dla Was zaskakujące w tym ćwiczeniu?
- Dlaczego połączyliście przedmioty i wydarzenia w ten sposób?
- Czy słyszeliście już o tych historiach? Jeśli tak, to o których?
- Jaki widzicie związek między tymi wydarzeniami a przedmiotami/zjawiskami?
- Jakie czynniki wpłynęły na te migracje?

WIEDZA (20 MINUT)

Przedstaw uczniom i uczennicom poprawne odpowiedzi. Możesz wykorzystać w tym celu interaktywną prezentację dostępną [pod tym linkiem](#). W zależności od potrzeb edukacyjnych możesz wybrać rzecz/rzeczy i wydarzenia, które omówisz szczegółowo, np. Coca-Colę i II wojnę światową, jeśli akurat omawiacie ten okres historyczny, itd.

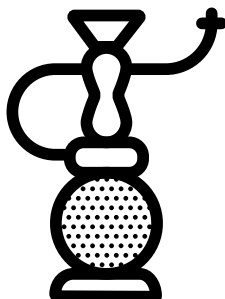
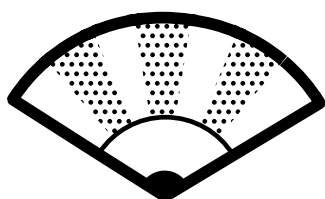
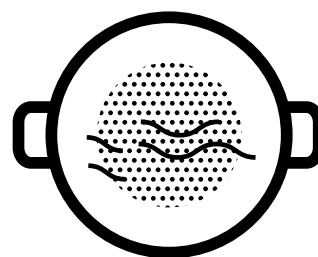
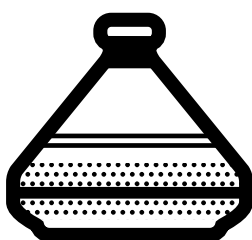
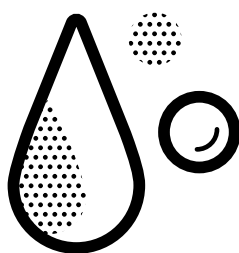
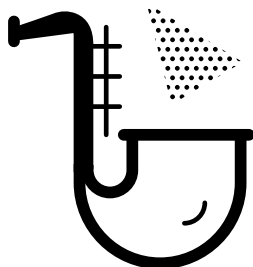
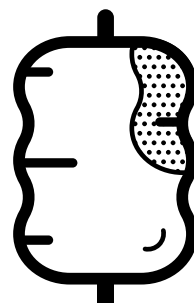
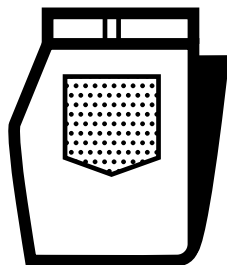
Zauważ, że wiele wydarzeń historycznych, które klasa poznaje podczas innych lekcji historii, także wiąże się z migracjami. Wydarzenia te wywołują bowiem zmiany w świecie – polityczne, społeczne, gospodarcze (możesz opowiedzieć o tym na przykładzie wybranego wydarzenia), a ludzie, próbując się w tych zmianach odnaleźć, czasem decydują się na migrację lub są zmuszeni do zmiany miejsca zamieszkania (np. wojna i kwestia uchodźstwa).

Podkreśl, że często ludzie, przemieszczając się, przywożą ze sobą zwyczaje lub przedmioty, które były powszechne w ich kraju pochodzenia. Dzięki temu trafiają one do nas i zadamawiają się, stając się integralną częścią naszej kultury (czasem do tego stopnia, że zapominamy, że kiedyś do nas „przybyły”, jak choinka).

ZASTOSOWANIE (10 MINUT)

Zauważ, że wiele migrujących osób musi zadać sobie pytanie: „Co chcę/mogę zabrać ze sobą, kiedy wyjeżdżam?”. Zapytaj osoby w klasie, co by zabrały, gdyby stanęły przed takim wyzwaniem. Najprawdopodobniej wymienią telefon. Dopytaj o inne przedmioty, gdyby nie mogły zabrać telefonu. Pogłębiając dyskusję, zasugeruj też, że to wcale nie musi być przedmiot – można zabrać ze sobą tradycję, zwyczaj, wspomnienia etc. Zapytaj, jakie elementy kultury uczniowie i uczennice chcieliby promować w nowym miejscu zamieszkania.

Opcjonalnie: poproś uczniów i uczennice, by opowiedzieli o historiach migranckich w swoich rodzinach. Podkreśl, że nie muszą to być „wielkie migracje”: może któreś z nich ma w rodzinie historię migracji ze wsi do miasta? Czy młodzi ludzie mają jakieś rzeczy, które migrowały z ich przodkami? A może praktykują jakieś zwyczaje?

·nv's·ble
stor'es

Coca-Cola

Jeansy

Kebab

Hot dog

Jazz

Choinka

Hammam

Tadżin

Wok

Flamenco

Shisha
(Bong)

·nv·s·ble
stor·es

II wojna światowa Wojska amerykańskie w Europie	II wojna światowa Wojska amerykańskie w Europie / zimna wojna	Szybki wzrost gospodarczy w latach 60. XX wieku Gasterbeiter w Niemczech
XIX i XX wiek Migracja do USA z Europy	Lata 20. i 30. XX wieku Mieszanie kultur / Rozwój świata artystycznego we Francji	XVIII/XIX wiek Migracja grup protestanckich
Od XIV wieku Ekspansja Imperium Osmańskiego	Lata 60.-80. XX wieku Dekolonizacja Maroka i Algierii / Migracja mieszkańców i mieszanek tych państw do Europy	XX wiek Przybycie Chińczyków do Europy w celach zarobkowych i z powodów politycznych
XV wiek Przybycie Romów z Indii przez Bliski Wschód do Andaluzji	XX wiek Migracja osób z Turcji, Libanu i Syrii do Europy w poszukiwaniu lepszych warunków	invisible stories

Coca-Cola

Coca-Cola została rozpowszechniona w Europie m.in. przez wojska amerykańskie podczas II wojny światowej. Stała się symbolem amerykańskiego stylu życia, co przeszkadzało niektórym krajom, które w konsekwencji chciały jej zakazać (np. w Niemczech mogła być sprzedawana tylko ze swastyką na butelce, Stalin zakazał jej konsumpcji).

Jeansy

Amerykańscy żołnierze zaprezentowali światu niebieskie jeansy po II wojnie światowej. Ze względu na popyt lokalni producenci szybko zaczęli powielać oryginalny amerykański projekt. Dlatego jeansy z dowolnego miejsca na świecie wyglądają dziś tak samo. Obecność wojsk amerykańskich w różnych miejscach na świecie podczas II wojny światowej oznaczała, że osoby z Europy i Azji poznawały amerykańskie wartości i towary, w tym jeansy, które żołnierze nosili po służbie. Młodzież szybko przyjęła niebieskie jeansy, które stały się symbolem postępu i nowoczesności.

Kebab

Pochodzący z Turcji döner kebab został rozpowszechniony w Niemczech przez tureckich migrantów w latach 60. XX wieku. Następnie pojawił się też w innych krajach europejskich. Potrawa ta jest obecnie jednym z najpopularniejszych dań ulicznych w całej Europie, zwłaszcza w takich krajach jak Niemcy, Holandia, Wielka Brytania czy Polska.

Hot dog

Hot dog został spopularyzowany w USA dzięki niemieckim imigrantom. W 1871 roku Charles Feltman, niemiecki rzeźnik, otworzył na Coney Island pierwszą budkę, w której można było kupić kiełbaski w bułkach. Hot dog zyskał szeroką popularność w 1893 roku, częściowo dzięki obecności na Wystawie Światowej (World's Columbian Exposition). Sprzedano tam bułki z parówkami milionom uczestników i uczestniczek, upowszechniając w ten sposób danie.

Jazz

Jazz stał się popularny w Europie głównie dzięki afroamerykańskim muzykom, którzy wyemigrowali do Europy na początku XX wieku w następstwie I wojny światowej oraz w latach 20. i 30. XX wieku.

Choinka

Tradycja choinek bożonarodzeniowych rozpoczęła się w Niemczech w XVI wieku, kiedy to pobożni chrześcijanie zaczęli przynosić drzewka do swoich domów i je ozdabiać. W niektórych przypadkach, gdy brakowało drzewek, używano drewnianych piramid bożonarodzeniowych ozdobionych wieczn zielonymi roślinami i świecami. Uważa się, że Marcin Luter był pierwszym, który zapalił świece na choince. Zainspirowany widokiem świecących gwiazd odtworzył tę scenę dla swojej rodziny. Do Polski choinka przybyła na przełomie XVIII i XIX wieku ze względu na zabory i do XX wieku była popularna głównie w miastach.

Hammam

W czasach Imperium Osmańskiego (od XIV wieku) hammam, czyli łaźnia/sauna parowa, zajmował ważne miejsce w przestrzeni miejskiej. Gdy Imperium Osmańskie rozszerzyło się na południowo-wschodnią Europę, takie sauny stały się tam równie popularne.

Tadżin

Tadżin pojawił się w Europie po dekolonizacji Maroka i Algierii oraz w wyniku późniejszej migracji zarobkowej do takich krajów jak Francja, Belgia i Hiszpania. Te ruchy migracyjne, szczególnie intensywne między latami 60. a 80. XX wieku, związane głównie z poszukiwaniem pracy przez osoby migrujące, przyniosły do Europy tradycje kulinarne i kulinarnie, które wzbogaciły społeczeństwa przyjmujące. Można to powiązać ze zjawiskiem globalizacji kulturowej.

Wok

Pojawił się w gospodarstwach domowych i restauracjach w Europie Zachodniej wraz z przybyciem Chińczyków i mieszkanki innych krajów azjatyckich po II wojnie światowej. Obecnie jest popularny także w Polsce, a dania z woka są uważane za szybkie i zdrowe.

Flamenco

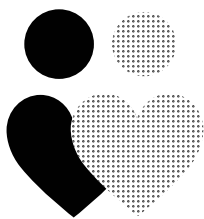
Flamenco narodziło się w hiszpańskim regionie Andaluzji około XV wieku, wraz z przybyciem rromskich migrantek i migrantów z Indii przez Bliski Wschód. Rromowie nie byli wyłącznymi twórcami flamenco, ale ich wpływy muzyczne zmieszane z tradycjami żydowskimi, arabskimi i chrześcijańskimi odegrały fundamentalną rolę. Po dołączeniu do społeczeństwa andaluzyjskiego Rromowie żyli na jego marginesie, w dodatku w ubóstwie. Wspólne doświadczenia społeczności znalazły odzwierciedlenie w muzyce.

Shisha

Bong/shisha pochodzi z Bliskiego Wschodu i Azji Południowej. Ze względu na migrację ludzi z tych regionów, zwłaszcza do miast Europy Zachodniej, używanie shishy jest popularne w wielu europejskich miastach, gdzie bary z shishą stały się częścią życia miejskiego.

nv's ble
stor'es

NIEWIDOCZNE WIĘZI

Post-it

Podczas ćwiczenia uczniowie i uczennice mają bez mówienia stworzyć krąg zgodnie z prostą instrukcją. Następnie wspólnie poddają refleksji swoje doświadczenie, zastanawiają się, jak tworzą się grupy, jak czują się ludzie, gdy próbują się dopasować, i jakie role przyjmują w takich sytuacjach. Ćwiczenie zachęca do zastanowienia się nad tożsamością, różnorodnością i integracją, szczególnie w przypadku, gdy do społeczności dołączają osoby z doświadczeniem migracji. Następnie młode osoby omawiają, w jaki sposób to doświadczenie wiąże się z ich życiem.

Czas trwania

45 minut lub więcej (w miarę możliwości)

Osoby uczestniczące

VII–VIII klasa szkoły podstawowej; szkoła średnia

Cele edukacyjne

Uczeń/Uczennica:

- zastanawia się nad własną tożsamością i różnorodnością osób w grupie. Rozumie, w jaki sposób te aspekty kształtują dynamikę grupy i tworzenie społeczności;
- zastanawia się, jak osoby z doświadczeniem migracji mogą czuć się w nieznanym środowisku, w którym napotykają barierę językową;
- uświadamia sobie skutki włączania i wykluczania dzięki ćwiczeniu odzwierciedlającemu rzeczywiste sytuacje,

w których język, tożsamość lub różnice wpływają na spójność grupy;

- Potrafi wskazać elementy niezbędne w procesie integracji i odnieść tę wiedzę do integracji europejskiej.

→ Jeśli planujesz przeprowadzić zajęcia według tego scenariusza, weź pod uwagę dwa aspekty:

- Pamiętaj, że samo doświadczenie nie jest łatwe psychologicznie i u niektórych osób może wywołać trudne emocje – szczególnie jeśli w klasie są konflikty, wyraźny podział na podgrupy lub osoby doświadczyły wcześniej sytuacji wykluczenia. Jeśli wiesz, że jest ryzyko pojawienia się zbyt głębokich emocji, rozważ rezygnację z ćwiczenia i przeprowadzenie innego scenariusza z programu Niewidoczne historie.
- Doświadczenie, wokół którego jest zaprojektowany scenariusz, wprowadza uczniów i uczennice w intensywną dynamikę grupową. Żeby ćwiczenie spełniło swoją rolę, ważne jest dobre jego omówienie – takie, które wychodząc od analizy dynamiki grupy, pozwala zrozumieć proces, który się wydarzył. W związku z tym rekomendujemy przeprowadzenie go osobom z doświadczeniem w pracy trenerskiej, psychologicznej lub pedagogicznej.

Dodatkowe wskazówki metodyczne znajdziesz we wstępie do narzędziownika (*Jak uczyć o migracjach?*).

INSTRUKCJA

Aktywność wymaga minimum 7 osób uczestniczących.

Przygotowanie:

- Przygotuj 4 różne kolory karteczek samoprzylepnych.
- Odlicz po jednej karteczce samoprzylepnej na każdą osobę uczestniczącą. Przykładowo dla 11 osób będzie to łącznie 11 karteczek – np. 2 zielone i po 3 żółte, czerwone i niebieskie.
- Na każdej karteczce narysuj jeden z następujących symboli: kwadrat, koło lub trójkąt. Zadbaj, by było mniej więcej tyle samo post-itów z każdym symbolem.
- Wypełnij (zamaluj w środku) ponad połowę symboli, a niektóre zostaw puste (same kontury).
- Upewnij się, że wśród narysowanych symboli istnieje jeden niepowtarzalny. Dla 11 osób uczestniczących może to być na przykład taki zestaw:
 - 3 kwadraty (2 wypełnione, 1 pusty – niepowtarzalny),
 - 4 okręgi (2 wypełnione, 2 puste),
 - 4 trójkąty (2 wypełnione, 2 puste).

W tym przypadku unikalnym symbolem będzie pusty kwadrat.

Niewidoczne historie

Przy tworzeniu post-itów możesz się posłużyć wzorem z załącznika. Zaczynając od górnego lewego rogu, umieszczaj po kolei symbole na post-itach. Na wzorze znajduje się 26 symboli, ale nie musisz użyć ich wszystkich. Jeśli klasa liczy więcej niż 26 osób, po wykorzystaniu całego zestawu zacznij dalsze rysowanie od drugiego wzoru, żeby pierwszy został unikatowy.

DOŚWIADCZENIE (15 MINUT)

Zaproś osoby, aby stanęły w dowolnym miejscu w sali. Przypisz każdej osobie jedną karteczkę samoprzylepną (post-it), przyczepiając karteczki do ubrań w widocznym miejscu.

Zapisz instrukcję w widocznym miejscu (na tablicy lub flipcharcie) i odczytaj ją na głos. Nie powtarzaj więcej instrukcji.

Instrukcja pisemna: **Ustawcie się w kręgu bez używania słów w taki sposób, aby miało to sens dla wszystkich.**

Uczennice i uczniowie zaczynają się poruszać i odnajdują wewnętrzną logikę tworzenia kręgu. Nie ingeruj w dynamikę grupy.

Wskazówka dla osoby prowadzącej: Nie istnieje jeden poprawny sposób ustawienia się. W ćwiczeniu chodzi o doświadczenie próby odnalezienia się w nowej, złożonej sytuacji oraz o podjęcie komunikacji z grupą i doświadczenie jej ograniczeń. W czasie wykonywania zadania może się pojawić zagubienie czy frustracja, możesz też zaobserwować, w jakie role wchodzi uczniowie i uczennice. Być może ktoś będzie próbował narzucić innym swój sposób wykonania zadania? Być może ktoś nie przebij się ze swoim pomysłem? A może pojawi się osoba, za której decyzjami pójdzie cała grupa? Celem ćwiczenia jest samo doświadczenie i zauważanie uczuć i myśli, które się pojawiają, oraz ważne bycie w procesie ustawiania się w kręgu. Nawet jeśli będzie panował chaos, pamiętaj, że jest on częścią doświadczenia, a grupa nie wymaga dodatkowych wyjaśnień. Obserwuj uważnie, co dzieje się w grupie, by potem wykorzystać to w omówieniu ćwiczenia.

REFLEKSJA (10 MINUT)

Po zakończeniu ćwiczenia pozostaniecie w kręgu i przeprowadźcie rozmowę wokół pytań:

- Czy zadanie było trudne? Dlaczego tak albo dlaczego nie?
- Jaka była logika stojąca za stworzeniem kręgu? Czy dla wszystkich była ona jasna? Czy wszyscy ją podobnie widzieli?
- Jak się czuliście podczas ćwiczenia? Czy przeważały uczucia przyjemne, czy trudne? (Możesz wymieniać nazwy uczuć – np. złość, strach, ekscytacja, niepokój – i prosić o podniesienie ręki osoby, które chociaż przez chwilę je poczuły, a następnie zauważyć, jakie uczucia przeważały).
- Kto decydował, czy połączenie między symbolami jest prawidłowe? Jakie pomysły na połączenia się pojawiały? Dlaczego wybraliście akurat ten?
- Z którymi osobami czuliście się najbliższymi?
- Jak podejmowaliście decyzje dotyczące ustawienia osób? W jakim stopniu czuliście(-eś), że masz wpływ na tę decyzję?

Podczas rozmowy staraj się nie oceniać odpowiedzi uczniów i uczennic. Uznaj wszystkie emocje, które się pojawią. Postarajcie się spojrzeć na doświadczenie z różnych perspektyw.

WIEDZA (10 MINUT)

Powiedz uczniom i uczennicom, że nie istniał jeden prawidłowy sposób ustawienia – to w ich gestii była decyzja, które symbole połączą się z którymi.

Porozmawiajcie, co należy zrobić, aby wszystkie osoby czuły się dobrze w nowej sytuacji. Przedyskutujcie, co utrudniało uczennicom i uczniom pracę, a co ją ułatwiało. Możecie też spisać listę tych rzeczy. Następnie powiedz, że sytuacja, w której się znaleźli, przypomina proces integracji, którego doświadczają osoby w nowych grupach czy społecznościach.

Integracja jest procesem organizowania się, zespalania i harmonizowania różnorodnych osób czy podgrup tworzących większą zbiorowość społeczną. Żeby proces zakończył się sukcesem, powinien łączyć wszystkie strony/osoby w niego zaangażowane. Strony uzgadniają, co jest wspólne, co je łączy, co utrwala, a co zmieniają w wartościach, normach i zachowaniach właściwych dla każdej z osób lub podgrup.

Zauważ, że uczniowie i uczennice w ćwiczeniu doświadczali (w bardzo skróconej formie) integracji: musieli negocjować, gdzie kto stanie, radzić sobie z czasem niezrozumiałymi zachowaniami innych osób w trudnych warunkach komunikacyjnych (komunikacja bez słów), być może doświadczali zagubienia i frustracji, które w tym procesie dla wielu osób są normalne.

Proces integracji jest narażony na występowanie konfliktów czy nieporozumień. Aby móc rozmawiać o wartościach i negocjować to, co dla każdej strony jest najważniejsze, kluczowa będzie obustronna chęć i umiejętność utrzymania kontaktu i komunikacji mimo napotykanym przeszkód. Proces będzie miał większą szansę powodzenia, jeśli wszyscy będą mieli poczucie wspólnoty celów oraz okazję do współpracy, a także będą uznawali równy status każdej osoby.

Możesz zapytać, czy według osób uczestniczących w ćwiczeniu występowały: wspólny cel, okazja do współpracy i równość osób. Podkreśl, że to ważne warunki integracji.

Następnie zapytaj, jaki związek młode osoby widzą między tym zagadnieniem a tematem migracji. Możesz powiedzieć, że proces integracji odbywa się również na poziomie grup – przyjmującej i nowo przybyłej. Zauważ, że aby integracja zakończyła się sukcesem, należy wziąć pod uwagę wszystkie zaangażowane grupy (lub osoby).

Integracja ma również miejsce na poziomie międzynarodowym. Dobrym jej przykładem jest proces, który przechodzą państwa dołączające do Unii Europejskiej lub proces, którego doświadczają migranci przyjeżdżający do Europy z innych kontynentów. W takim przypadku integracja oznacza, że różne kraje lub osoby muszą ze sobą współpracować i znaleźć wspólną przestrzeń porozumienia.

Możesz zapytać uczniów i uczennice:

- Jak jest budowana wspólna tożsamość ludzi zamieszkujących różne kraje, np. w obrębie Europy?
- Co w tym pomaga, a co przeszkadza?
- Czy uważacie, że jest to łatwiejsze, czy trudniejsze niż to, czego doświadczaliście w ćwiczeniu?
- Co według was jest ważne w takim procesie integracji?

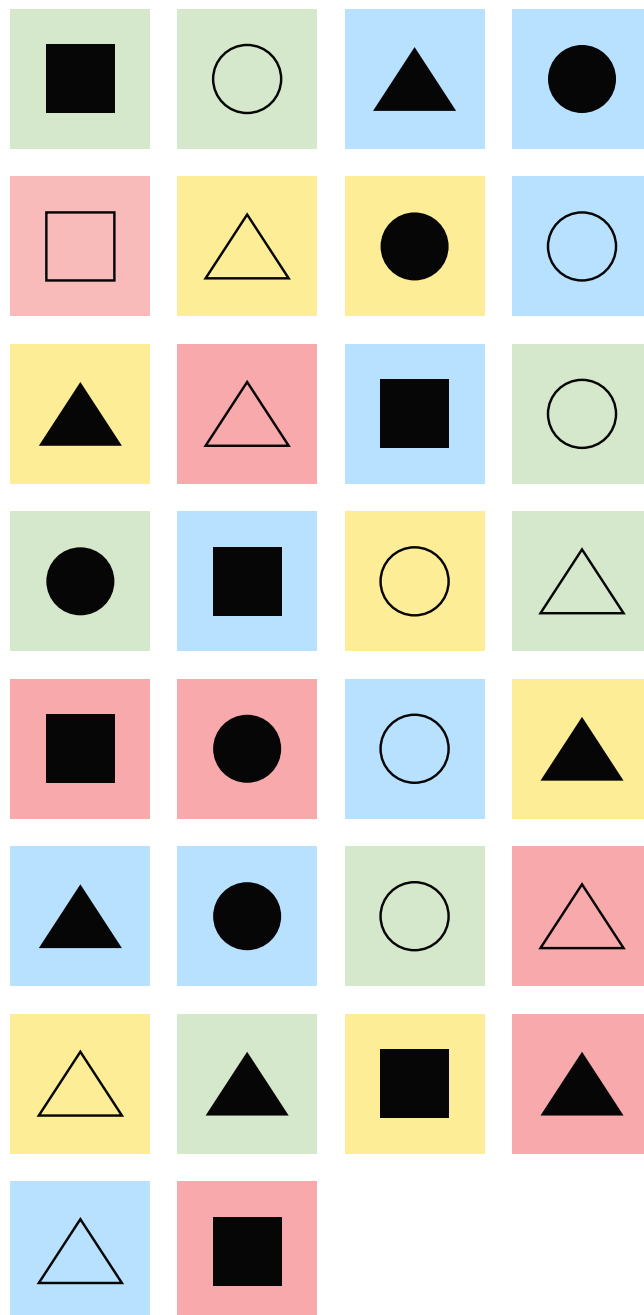
Celem tych pytań jest zwrócenie uwagi na próby kształtowania się tożsamości europejskiej oraz na różne doświadczenia, jakie mają w tym zakresie obywatelki i obywatele państw członkowskich UE.

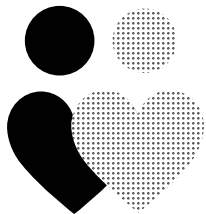
ZASTOSOWANIE (10 MINUT)

Na koniec zaproś młode osoby do indywidualnej refleksji. Niech każda z nich zapisze co najmniej jedną rzecz, która pomaga jej zintegrować się z nową grupą (nie musi to być koniecznie związane z innym krajem lub kulturą)

Porozmawiajcie i wspólnie stwórzcie listę dobrych praktyk: jak możecie zadbać o integrację w waszej klasie/szkole.

Zaczynij tutaj

NIEWIDOCZNE WIĘZI

Tsunami

Ćwiczenie porusza kwestię tożsamości grupowej i integracji. Klasa zostaje podzielona na mniejsze zespoły, z których każdy buduje własną tożsamość. Następnie grupy są konfrontowane z okolicznościami, które zmuszają ich członkinie i członków do dołączenia do innych zespołów. Ćwiczenie kończy się, gdy wszyscy połączą się w jedną grupę. Nauczyciel omawia doświadczenie z klasą, a następnie zastanawiają się, jakie wyzwania stoją za procesem integracji i jak można sobie z nimi radzić.

Czas trwania

45 minut lub więcej (w miarę możliwości)

Osoby uczestniczące

VII–VIII klasa szkoły podstawowej; I–II klasa szkoły średniej

Cele edukacyjne

Uczeń/Uczennica:

- rozumie, że tożsamość może ulegać zmianom pod wpływem doświadczeń czy interakcji z innymi;
- doświadcza, jak przebiega proces integracji: od poszukiwania wspólnych wartości po negocjowanie różnic w grupie;
- rozwija umiejętności komunikacyjne i uczy się budować porozumienie;
- potrafi wskazać elementy niezbędne w procesie integracji i odnosi tę wiedzę do integracji europejskiej.

Zanim przeprowadzisz lekcję, zapoznaj się z poradnikiem metodycznym.

DOŚWIADCZENIE (OK. 20 MINUT)

Wprowadzenie: tworzenie krajów (5 minut)

Podziel klasę na trzy mniejsze grupy (lub cztery, jeśli chcesz wydłużyć ćwiczenie – zobacz niżej), z których każda tworzy fikcyjny kraj (wymyśla jego nazwę) oraz wybiera pięć najważniejszych wartości z podanej listy ([załącznik](#)). Opcjonalnie grupy mogą stworzyć zestawy wartości samodzielnie. Wartości mogą się powtarzać w różnych zespołach. Każda osoba z grupy zapisuje wybrane wspólnie wartości na kartce, aby mogła je mieć przy sobie (można też zrobić zdjęcie).

Runda 1 (5–7 minut)

W pierwszej rundzie okazuje się, że obywatele i obywatelki kraju A nie mogą dłużej pozostać na swojej wyspie. Ich kraj zostaje zalany przez tsunami i muszą z niego uciekać.

Uwaga: Należy uważać, aby nie opowiedzieć historii katastrofy, która jest osobistym doświadczeniem któreś z osób w klasie. Wskazówki, jak sobie poradzić z taką sytuacją, znajdziesz we wstępie do narzędziownika ([Jak uczyć o migracjach?](#)).

Członkowie i członkinie tej grupy muszą podzielić się między pozostałe dwa zespoły. Zrób to losowo – poproś o odliczenie do dwóch. Dzięki temu w każdej grupie znajdzie się co najmniej jedna osoba z innego kraju, a co za tym idzie – o innych wartościach.

Każdy zespół musi przemyśleć swoją tożsamość grupową. Uczniowie i uczennice mają na to 3 minuty.

- Czy zachowają ją taką samą i nowe osoby będą musiały się dostosować, czy ukształtują swoje wartości na nowo?
- Które z wartości zapisanych na kartkach osób przybyłych zachowają?
- Co zrobią, jeśli wartości są ze sobą sprzeczne?

Pod koniec tej rundy każda z aktualnych grup powinna zdecydować, które pięć wartości ją definiuje. Wartości te osoby uczestniczące ponownie zapisują na swoich kartkach.

Runda 2 (5–7 minut)

W drugiej rundzie katastrofa powtarza się, w tym przypadku w kraju B. Osoby z tej grupy muszą uciekać do ostatniego ocalałego kraju (lub do dwóch pozostałych krajów). Podobnie jak w poprzedniej rundzie muszą przemyśleć swoją tożsamość grupową.

Po zakończeniu ćwiczenia zadaj, aby osoby uczestniczące wyszły z roli – „odczaruj” je, np. poprzez symboliczny prysznic (osoby uczestniczące stają w kręgu i udają, że leci na nie z góry woda, biorą do ręki mydło, myją się itd.) czy zdjęcie kombinezonu (grupa staje w kręgu; każda osoba udaje, że zdejmuje kombinezon: rozpina go, zdejmując od samej góry do dołu). Symboliczne gesty należy robić powoli, aby dać osobom

uczestniczącym czas na ochłonięcie z emocji.

Jeśli planujesz ćwiczenie na dwie lekcje, możesz łatwo wydłużyć czas każdej części oraz dodać trzecią rundę. W takiej sytuacji podziel klasę na cztery grupy. Wtedy warto wydłużyć również czas na refleksję.

Opcjonalnie: runda 3 (5-7 minut)

Tsunami uderza ponownie. Obywatele i obywatelki kraju C muszą po raz kolejny zmienić kraj zamieszkania, a w nowym miejscu (kraj D) negocjują nową wspólną tożsamość z jego mieszkańcami.

REFLEKSJA (10 MINUT)

Zapytaj uczniów i uczennice o ich refleksje na temat ćwiczenia, zadając następujące pytania:

- Jak się czuliście podczas tej aktywności?
- Jak się czuliście, gdy do waszej grupy dołączali nowe osoby?
- Jak się czuliście, gdy musieliście dołączyć do innej grupy?
- W jaki sposób decydowaliście o wartościach swojej grupy podczas każdej rundy – gdy dołączaliście do nowego kraju lub gdy do was dołączali nowe osoby? Czy zgadzaliście się na dodanie wartości lub zmianę swoich – dostosowywaliście się do wartości drugiej grupy? Czy pojawiały się między wami konflikty? Jak sobie z nimi radziliście?
- Jakie czynniki odegrały w tym rolę? (Np.: liczba nowych osób dołączających do grupy, stopień podobieństwa wartości wyznawanych przez grupę i wartości wyznawanych przez nowo przybyłych).
- Z wartościami której grupy utożsamiacie się po zakończeniu ćwiczenia? Ostatniej, w której byliście, pierwszej, a może obu? Dlaczego? Co sprawia, że czujecie się związani z daną grupą?
- Czy zdecydowalibyście się wrócić do swojego pierwszego kraju (grupy), gdyby było to możliwe? Dlaczego tak lub dlaczego nie?
- Jakie korzyści mogą wynikać z połączenia tak różnorodnych grup w jedną? Czego osoby i całe społeczności mogą się nauczyć z takiej sytuacji?

Uwaga: W tej części mogą pojawić się różne emocje, również trudne – osoby mogą uważać, że zostały niesprawiedliwie potraktowane, czuć się źle z tym, że ich kraj został zniszczony lub że zostały zmuszone do przyjęcia wartości, z którymi się nie zgadzają. Ważne, aby dać przestrzeń do wypowiedzenia takich głosów. Ostatecznie pytania powinny zaprowadzić grupę do zastanowienia się, czego nauczyła się z tego procesu.

WIEDZA (10 MINUT)

Zapytaj uczennice i uczniów, co ich zdaniem obrazowało przeżyte przed chwilą doświadczenie. Powiedz, że uczestniczyli w procesie, w którym dwie grupy muszą razem żyć – czasem z wyboru, a czasem nie, jak to było w ich przypadku. Porozmawiaj z młodymi osobami o tym, co należy zrobić, aby wszystkie grupy (nowo przybyłych i gospodarzy) czuły się dobrze w nowej sytuacji. Możecie spisać listę rzeczy, o które trzeba

wtedy zadbać. Powiedz, że taki proces nazywa się integracją.

Integracja jest procesem organizowania się, zespalania i harmonizowania różnorodnych osób czy podgrup tworzących większą zbiorowość społeczną. Proces ten powinien być obustronny: strony uzgadniają, co jest wspólne, co je łączy, co utrwalają, a co zmieniają w wartościach, normach i zachowaniach właściwych dla każdej z osób lub podgrup. Zauważ, że uczniowie i uczennice w ćwiczeniu doświadczyli integracji w bardzo skróconej formie: musieli negocjować normy i wartości w bardzo krótkim czasie.

Proces integracji jest narażony na występowanie konfliktów i nieporozumień. Aby móc rozmawiać o wartościach i negocjować to, co dla każdej strony jest najważniejsze, kluczowa będzie obustronna chęć i umiejętność utrzymania kontaktu i komunikacji. Proces będzie miał większą szansę powodzenia, jeśli obie strony będą miały poczucie wspólnoty celów oraz okazję do współpracy, a także będą uznawały równy status każdej osoby (stronom powinny przyświecać wartości egalitarne). Możesz zapytać, czy według osób uczestniczących w ćwiczeniu występowały: wspólny cel, okazja do współpracy i równość osób. Podkreśl, że to ważne warunki integracji.

Następnie powiedz osobom uczestniczącym, że właśnie doświadczyli, jak to jest kształtować tożsamość grupy, gdy dołączają do niej nowe osoby. Zapytaj:

- Jak jest budowana wspólna tożsamość ludzi zamieszkujących różne kraje? Jak to się dzieje u nas w kraju? A jak w Unii Europejskiej?
- Czy obserwując te procesy, uważacie, że jest to łatwiejsze, czy trudniejsze niż to, czego doświadczyliście?
- Jakie są zalety różnorodności osób w grupie i dołączania do niej osób z innymi wartościami? W jaki sposób grupa może się uczyć w takiej sytuacji?
- Jakie znaczenie wspólnoty, które opierają się na wartościach wielu grup, nawet bardzo różnorodnych? (Możesz wspomnieć o Stanach Zjednoczonych jako kraju, który został zbudowany przez migrantów z całego świata, czy o Unii Europejskiej – wspólnocie prawie trzydziestu krajów, które mają różne historie i zwyczaje). Zastanówcie się wspólnie, co może łączyć te wspólnoty i jakie korzyści mogą czerpać osoby czy społeczności, które do nich należą.

Celem tych pytań jest zwrócenie uwagi na próby kształtowania się tożsamości europejskiej oraz na różne doświadczenia, jakie mają obywatele i obywatelki państw członkowskich UE. Podkreśl, że wspólnota europejska została zbudowana w oparciu o akceptację nadrzędnych wartości, takich jak godność człowieka, demokracja, praworządność, prawa człowieka i równość.

ZASTOSOWANIE (5 MINUT)

Na koniec zaprosz uczniów i uczennice do indywidualnej refleksji. Niech każda osoba zapisze co najmniej jedną rzecz, która pomaga jej zintegrować się z nową grupą (nie musi to być konieczne związane z innym krajem lub kulturą). Zaprosz chętnych do przeczytania na głos swoich notatek.

Komentarz ekspercki

Uczniowie i uczennice doświadczali procesu łączenia się grup o różnych wartościach. Taki proces wiąże się z migracją czy uchodźstwem, kiedy osoby nagle znajdują się w innym kraju. Proces kształtowania się nowej tożsamości grupowej nie jest skończony – podlega ciągłym przeobrażeniom, nie tylko w związku z migracjami zewnętrznymi, ale również wewnętrznymi (np. ze wsi do miast), z przemianami kulturowymi, ekonomicznymi itp. Podkreśl, że możemy identyfikować się z częścią, nie zawsze ze wszystkimi wartościami grupy, do której należymy, zwłaszcza jeśli jest ona bardzo duża (np. państwo lub struktury ponadnarodowe). Zauważ, że wspólnoty ponadnarodowe, takie jak np. Unia Europejska, zostały zbudowane w konkretnym celu, na bazie wspólnych wartości, które kraje uznały za nadrzędne. Nie oznacza to, że między krajami, społecznościami, a co dopiero między obywatelami i obywatelkami UE nie ma różnic, ale dzięki procesowi integracji łatwiej jest je zaakceptować. Jeśli macie chwilę, możecie zastanowić się również, co utrudnia proces integracji nawet na poziomie waszej klasy lub szkoły.

Lista wartości

Szacunek dla zwierząt

Szacunek dla natury

Zdrowe życie

Tradycja

Wspólna praca

Spokój

Skromność

Gościnność

Cieszenie się życiem

Zdrowa równowaga między życiem zawodowym
a prywatnym

Wspieranie się nawzajem

Poszanowanie kultury

Rodzina i przyjaciele

Zarabianie pieniędzy

Odnoszenie sukcesów

Dotrzymywanie zobowiązań

Rozwój osobisty

Pewność siebie

Czas to pieniądz

Dokonywanie własnych wyborów

Miłość do własnego kraju

Cierpliwość

Ostrożność

Okazywanie zaangażowania

Nienarzekanie

